

Tough love

ΜΙΡΑΝΤΑ ΞΑΦΑ*

Tough love σημαίνει επιβολή σκληρών όρων σε κάποιον με στόχο να τον βοηθήσει μεσοπρόθεσμα, όπως όταν γονείς αρνούνται να στηρίξουν οικονομικά τον ναρκομανή γιο τους αν δεν μπει σε πρόγραμμα απεξάρτησης.

Η «σκληρή αγάπη» περιγράφει με ακρίβεια τη στάση του ΔΝΤ, που επιμένει σε πολιτικώς δύσκολα βήματα που πρέπει να κάνει η Ελλάδα για να σταθεί στα πόδια της και να σταματήσει να ζητάει δανεικά από τους εταίρους. Σε άρθρο τους τη Δευτέρα, οι κ. Τόμσεν και Ομπστφελντ του ΔΝΤ ξεκαθάρισαν ότι το Ταμείο δεν ζητάει περισσότερη λιτότητα από την Ελλάδα, αντίθετα θα προτιμούσε να μειωθεί ο στόχος για το πρωτογενές πλεόνασμα στο 1,5% του ΑΕΠ μεσοπρόθεσμα, με αντίστοιχη ελάφρυνση χρέους. Στον βαθμό όμως που οι Ευρωπαίοι επιμένουν στον στόχο 3,5% του ΑΕΠ που συμφώνησε ο κ. Τσίπρας πέρυσι, θα χρειαστούν επιπλέον μέτρα ύψους 4 δισ. ευρώ για να καλύψουν το δημοσιονομικό κενό 2% του ΑΕΠ συν την υφεσιακή επίπτωση των μέτρων. Για να είναι διατηρήσιμος αυτός ο στόχος μεσοπρόθεσμα, χρειάζεται ένα σχέδιο εκ βάρων αναδιάρθρωσης των εσόδων και δαπανών του Δημοσίου ώστε τα μέτρα να γίνουν πιο φιλικά προς την ανάπτυξη και την ισονομία.

Σύμφωνα με το ΔΝΤ, ένα τέτοιο σχέδιο πρέπει να περιλαμβάνει την περικοπή των κύριων συντάξεων που παραμένουν γενναιόδωρες σε σχέση με τους μισθούς και τη μείωση του αφορολόγητου ορίου που εξαιρεί τα μισά νοικοκυριά από τον φόρο εισοδήματος. Το έλλειμμα του συνταξιοδοτικού απομυζά 40% των φορολογικών εσόδων, περιορίζοντας ασφυκτικά τη δυνατότητα δημιουργίας ενός σύγχρονου κοινωνικού δικτύου ασφαλείας στοχευμένο στους πιο αδύναμους. Αυτό το πρόβλημα δεν λύνεται με αύξηση φόρων και εισφορών σε μια συρρικνούμενη φορολογική βάση, αλλά με μείωση των συντάξεων και διεύρυνση της φορολογικής βάσης, που θα επιτρέψει την ελάφρυνση των μεσαίων και υψηλών εισοδημάτων που επωμίζονται δυσανάλογα μεγάλο βάρος. Το ΔΝΤ δεν πιστεύει ότι ο «κόφτης» που νομοθετήθηκε τον περασμένο Μάιο είναι αξιόπιστος, διότι

προβλέπει περικοπή των καταναλωτικών δαπανών του Δημοσίου, που έχουν ήδη συμπεριστεί σε σημείο να υπολειπούνται τα νοσοκομεία και οι αστικές συγκοινωνίες.

Η πραγματική αιτία του πολέμου που ο κ. Τσίπρας κήρυξε στο ΔΝΤ είναι ότι τα μέτρα που ζητάει είναι εκ διαμέτρου αντίθετα με το αφήγημα της κυβέρνησης ότι προστατεύει τις κύριες συντάξεις και μεταφέρει τα βάρη στους «πλούσιους». Ενώ συμφωνεί με τις προτροπές του Ταμείου για ρεαλιστικούς στόχους και ελάφρυνση χρέους, δυσκολεύεται πολιτικά να εφαρμόσει τις αξιόπιστες μεταρρυθμίσεις που ζητάει το ΔΝΤ, χωρίς όμως να μπορεί να εξηγήσει γιατί είναι δίκαιο να μην πληρώνουν φόρο εισοδήματος τα μισά νοικοκυριά ή να προστατεύονται οι σημερινές συντάξεις ενώ πετσοκόβονται οι μελλοντικές. Επιτυχημένα προγράμματα είναι αυτά που μοιράζουν δίκαια το βάρος της προσαρμογής και προσφέρουν στη διεθνή κοινότητα εύλογες διασφαλίσεις ότι στο τέλος του προγράμματος η χώρα θα μπορεί να επιστρέψει στις κεφαλαιαγορές. Ένα πρόγραμμα βασισμένο σε υπεραισιόδοξες παραδοχές ή σε ανέφικτους στόχους δεν θα βελτιώσει το επενδυτικό κλίμα ούτε θα εξαλείψει τον φόβο του Grexit. Έτσι το Eurogroup της 4ης Δεκεμβρίου έδωσε εντολή στην τρόικα να διαμορφώσει ένα μηχανισμό που εξασφαλίζει την επίτευξη των στόχων για τα πρωτογενή πλεονάσματα και μετά το 2018. Για να είναι αξιόπιστος, ο νέος «κόφτης» θα πρέπει να επεκταθεί πολύ πέρα από τις καταναλωτικές δαπάνες του Δημοσίου. Αυτό ενοχλεί τον κ. Τσίπρα.

Αντιμέτωπος με νέα μέτρα, ο κ. Τσίπρας επέλεξε τακτικισμούς για εσωτερική κατανάλωση ανακοινώνοντας εφάπαξ παροχές σε χαμηλοσυνταξιούχους και αναστολή της αύξησης ΦΠΑ σε νησιά του Αιγαίου, χωρίς προηγούμενη συνεννόηση με τους δανειστές και πριν βεβαιωθεί επίσημα η υπέρβαση του πλεονάσματος από τον στόχο. Η σύγκρουση κορυφώθηκε, με το Eurogroup να δηλώνει ότι οι ενέργειες της ελληνικής κυβέρνησης δεν ευθυγραμμίζονται με τα συμφωνηθέντα και να «παγώνει» τα βραχυπρόθεσμα μέτρα ελάφρυνσης του χρέους που μόλις είχαν εγκριθεί. Ο κ. Τσίπρας προσπάθησε να μεταφέρει το αδιέξοδο στη Βουλή με ονομαστική ψηφοφορία για τις παροχές, θέτοντας το διχαστικό δίλημμα «με την κοινωνία ή τους δανειστές». Όμως η συναίνεση δεν εξασφαλίζεται με ψευτοδιλήμματα.

Βρισκόμαστε σε ένα φαύλο κύκλο. Από τη μια μεριά η ελληνική κυβέρνηση αρνείται να αναλάβει την κυριότητα του προγράμματος και αναζητεί ευθύνες σε εξωτερικούς παράγοντες για τις καθυστερήσεις στην εφαρμογή του (ΔΝΤ, τρόικα, Σόιμπλε). Από την άλλη οι πιστωτές μεταθέτουν την ελάφρυνση χρέους στο μέλλον διότι η εμπιστοσύνη τους προς την κυβέρνηση βρίσκεται στο ναδίρ. Με αυτά τα δεδομένα η πιθανότητα να συμμετάσχει το ΔΝΤ με χρηματοδότηση είναι ελάχιστη. Μια τέτοια εξέλιξη θα αποβεί σε βάρος της αξιοπιστίας.

Είναι προφανής η μεταρρυθμιστική κόπωση που επικαλέστηκε το ΔΝΤ για να υποβαθμίσει τις προσδοκίες του για τους ρυθμούς ανάπτυξης και τα πλεονάσματα που μπορεί να πετύχει η Ελλάδα. Απαιτείται μια κρίσιμη μάζα μεταρρυθμίσεων για να βελτιωθεί η παραγωγικότητα με τη μετακίνηση παραγωγικών πόρων στους κλάδους και στις δραστηριότητες με τις υψηλότερες αποδόσεις. Όμως κεφάλαια και εργατικό δυναμικό μένουν παγιδευμένα σε ζημιωγόνες επιχειρήσεις του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα, λόγω της μεγάλης καθυστέρησης στην αντιμετώπιση των «κόκκινων δανείων» και της απροθυμίας όλων των μνημονιακών κυβερνήσεων να κλείσουν κρατικές επιχειρήσεις χωρίς ελπίδα επιστροφής στην κερδοφορία (αμυντικές βιομηχανίες, βιομηχανία ζάχαρης) και να απολύσουν το προσωπικό. Υψηλή φορολογία, γραφειοκρατία και ιδεοληπτική αντίσταση στις ιδιωτικοποιήσεις αποθαρρύνουν την προσέλκυση κεφαλαίων που χρειάζεται η Ελλάδα για να χρηματοδοτήσει την ανάπτυξη. Η ελλιπής εφαρμογή αποσπασματικών μέτρων που υπαγορεύουν οι πιστωτές δεν θα οδηγήσει στην ανάπτυξη, ούτε φυσικά οι παροχές. Όπως οι ναρκομανείς, έτσι και οι χώρες δεν σώζονται με το ζόρι, ούτε καν με tough love.

* Η κ. Μιράντα Ξαφά είναι ερευνήτρια στο Center for International Governance Innovation και μέλος της Δ.Ε. της Δράσης.